

РІЗНОМАНІТТЯ СТАРОКИЇВСЬКОЇ ГІМНОГРАФІЇ

Джиджора Є. В. Гімнографія Київської Русі XI – XIII сторіч: структурне ціле канону мінейного циклу. – Одеса: Астропринт, 2018. – 480 с.

Жанр гімнографії (зокрема середньовічної) в Україні досі мало вивчений. Однак ця тема становить інтерес не тільки для релігієзнавців, церковних учених, а й для літературознавців, якщо вести мову передусім про текст, його структуру, образність. Книжка Євгена Джиджори якраз і побудована саме в такому аспекті, зокрема розглянуто історичний, естетичний і теоретичний ракурси киеворуської гімнографії. Актуальність праці зумовлена не лише тим, що цей жанр недостатньо досліджений в українській літературній медієвістиці, а й тим, що розкриваються мало пізнані аспекти самобутньої творчості за доби українського середньовіччя.

У монографії чітко визначена мета: проаналізувати структурне “ціле” в киеворуських канолах мінейного циклу XI – XIII ст. “Ціле” розглянуто тут на трьох рівнях: парадигмальному, інтегральному й архітектонічному. Досліджувані твори висвітлено передусім як естетичні об’єкти старокиївської літератури середньовічної доби (хронологічні рамки опрацьованих пам’яток – XI – XIII ст., тобто період найбільш інтенсивного розвитку жанру за часів Києворуської держави).

Монографія має чітку, добре продуману й виважену структуру. Вона складається із трьох частин, які повною мірою розкривають обрану тему. У першій частині цілком закономірно висвітлено питання, пов’язані з розглядом гімнографії в минулому. Панорама жанру постає в аналізі студій, які так чи так торкалися дослідження жанру, зокрема видання рукописів, текстології низки гімнографічних творів; автор указує на зв’язок тих зразків зі східнохристиянським богослужінням, музичними особливостями співу, а також із поетичними властивостями текстів; він не тільки підсумовує вивчення жанру, а й визначає подальші перспективи його студій, тобто актуалізує обрану тему.

Друга частина монографії присвячена загальним проблемам письменства XI – XIII ст. (уявлення про нього як про літературу середньовічного типу, проблеми періодизації), але основну увагу приділено структурі гімнографічного твору. Зокрема йдеться про деякі теоретичні аспекти жанру гімнографії, який розглянуто в контексті канону мінейного циклу. Особливо цінні

у праці (передусім у філологічному, літературознавчому сенсі) сторінки, на яких розкрито особливості символізації відтворюваних образів у релігійних гімнах. Посутні, слухні й тонкі спостереження автора стосуються поліфонії значень у символах.

Третя частина книжки має, так би мовити, практичну вагу, бо в ній розглянуто конкретні твори, проаналізовано структурну організацію тексту. У полі зору дослідника – гімни до християнських свят, на вшанування окремих новозавітних персонажів, святих, відомих діячів християнської церкви, богословів (Іоанн Богослов, Іоанн Златоуст, Кирило Філософ та ін.). Принагідно з’ясовуються текстологічні та джерелознавчі проблеми пам’яток, інші питання, істотні для розуміння і тлумачення гімнографічних творів.

Загалом кажучи, автор ґрунтовно й переконливо розкрив історичний і теоретичний аспекти розвитку жанру гімнографії мінейного циклу, що не тільки становить вагомий внесок у генологію української середньовічної літератури, а й суттєво доповнює картину розвитку літератури в часи Київської Русі. Праця являє собою передусім філологічну студію, у якій значну увагу приділено образотворенню, художності, літературності гімнографії.

Хотів би зазначити, що книжку написано досить вправно у стилістичному сенсі: формулювання, уживання термінології, манера викладу доволі чіткі, прозорі, легкі для сприймання. Водночас ця студія прикметна високим рівнем наукової думки.

*Петро Білоус
м. Житомир*

Отримано 13 липня 2018 року